డాక్టర్ నేలటూరి వేంకటరమణయ్య

(గతసంచిక తరువాయి)

శిబిరాంతర్భాగమున తివాసిపై నొరుగుబిళ్ళల మీద జేరగిలి యోచనాపరుడై యొంటరిగ గూర్చుండియుండినాడు కృష్ణదేవరాయలు. అంగరక్షకు డొక్కడు ప్రవేశించి రాయలవారు పరధ్యానముగ నుండుటనుజూచి యొక క్షణమాగెను. రాయ లంతట మొగమెత్తి చూచెను. వెంటనే వాడు 'దేవ! అవధారు. ప్రోలయ్యగారు ఆరోగ్యశాలయం దున్నారు.' ఏలినవారి యాజ్ఞప్రకారము అతడు వచ్చి తమ దర్శనమును జేసికొనగల స్థితియందులేడని చెప్పినారు వైద్యులు.'

'ఆరోగ్యశాలయందున్నాడా? జాడ్యమేమి?'

'చిత్తము. యుద్ధమునుండి జ్వరపీడితుడై మరలి వచ్చినాడట. ప్రజ్ఞ స్వాధీనమున లేదట. నోటికి వచ్చినట్లు వదరుచున్నాడట.'

'ఊఁహూఁ.'

* * *

అస్తమయ మయి కొంత సేపయినది. స్కంధావారమున సద్దణగినది. అచ్చటచ్చట వెలుగుచుండిన వెణుతురు కట్టెల జ్వాలలు చుట్టుపట్ల చీకటిని సాంద్రతరము సేయుచుండినవి. గస్తీ తిరుగు పహరా సిపాయీలు దప్ప తక్కిన వారందఱును చలిగాలి తాకునకు దాళజాలక డేరాలలోపలను గుడిసెలయందును సెగిడుల చుట్టును ముడుగుకొని కూర్చుండి యుద్ధవృత్తాంతమును, శూరుల సాహస కృత్యములను, దమ ప్రియురాండ్ర ప్రేమాతిశయములను దలపోసికొనుచుండిరి. ఆ చీకటియందు కృష్ణరాయలు శిబిరమును వదలియొంటరిగ స్కంధావారమును పరిశోధించి చూచుటకు వెలువడిరి. అలికిడి గలుగనీయక మెల్లగ నడచుచు పహరావారు సమీపమునకు వచ్చునప్పుడు గుడిసెల నీడలను డేరాల చాటునను డాగుచు స్కంధావారమునం దాయపట్లను బరిశీలించి చూచి తుదకారోగ్యశాల కడకువచ్చెను. వాకిట మండుచుండిన వెణుతురు కట్టె తెగగాలి మరిగిపోయియుండినది. వాకిట గావలియుండిన కావలివాడు నేజా మొనను నేల నాటి గడను గడ్డము క్రింద నూనుకొని నిలిచి యట్లే నిదురించుచుండెను. రాయలవారు చప్పుడుసేయక ఆరోగ్యశాలయందు ప్రవేశించిరి. అది విశాలమైన బందారాకుల పర్ణశాల. దాని మధ్య వెలుగుచుండిన పంజుమంట గాలియం దల్లలనాడుచు నీడలచే నాశాలయందు బొమ్మలాట నాడించుచుండినది. రోగులు కొందఱు నిద్రించుచుండిరి. వ్రణితులు గాయముల బాధను సహింపజాలక అడుగడుగునకు తలిదండ్రులను స్మరింపుచు మూల్గుచుండిరి. ఒక మూలనుండి యెవ్వడో తనలో దాను మాటలాడుకొను శబ్దము వినవచ్చుచుండినది. రాయలవారు తిన్నగ మాటలనడి ననుసరించి మాటలాడుచుండిన వ్యక్తిని వెదకుకొనిపోయిరి. ఒకమూల గ్రింద బఱచిన కంబళిపైబడి పొరలుచు పనవుచుండినాడొక రోగి. 'నాయనా, వెంకన్నా, పోయినావటయ్యా స్వర్గమునకు మమ్మందఱిని వదలి. మీయమ్మ వెంకన్న యేడి యని యడిగిన నేమి జవాబు చెప్పగలనయ్యా. నా వెంకన్నా, పోయినావటయ్యా స్వర్గమునకు. ఎల్లపుడును చిరునగవుతో వికసించియుండు నీ చిన్నిమోము పుడిసెడు బూదియైపోయినదా' యని వెక్కి వెక్కి యేడ్వదొడగెను. రాయలవారు గుర్తించినారు అతడు ప్రోలయ్యయని. ఓదార్పవలయునని నోరు దెరచినారు. మాట నోటినుండి ఇంకను వెలువడలేదు. ఇంతటనె, వికటమైననవ్వు నవ్వినాడు ప్రోలయ:

'ఏమేయ్, రా రా. నా ప్రక్క గూర్చుండుము. నేను పొరపడినాడను. మన వెంకన్న- మన వెంకన్నే- విన్నావా? మృతినందలేదు. బ్రతికియే యున్నాడే. వాడుగోనే వచ్చుచున్నాడు చూడు' అని సగము లేచి చేతులను జాచిచూపి, మరల పడకపైబడ, 'రావోయి, నాయనా, రా. నీవు చచ్చితివని చాలవ్యథపడితినయ్యా- ఆ తురకవాని నెంతచక్కగ నాట్యమాడించితి వయ్యా. రాయదేవుడు మెచ్చుకొన్నాడయ్యా. అయ్యో, దాహము, దాహము. బొడ్డుదగ్గరికి యీడ్చుకొని పోవుచున్నది నాలుక. దాహమే, దాహము- ఎవ్వరును లేరా?' యని యాక్రందనము సేయ గడగినాడు. రాయలవారికి జాలిపుట్టినది; నీళ్లెచట నేనికలవాయని పాఱజూచినారు, ఎక్కడను కానరాలేదు- కోపము వచ్చినది రాయలవారికి. ఒకయడుగు పెట్టినారు ద్వారమునకు బోయి పహరావానిని నీరు దే బంపుటకు. అడుగుల సడి వినవచ్చినది. రాయలవారు పడకవైపు దృష్టిని మరల్చినారు, రోగియే లేచిపోవుచున్నాడేమో చూచుటకు. రోగికాదు. పదిహేను పదహారేండ్ల కుఱ్ఱవాడు చేతి మ్రానిముంతలోని తీర్థము గొంచె కొంచెముగ ప్రోలయనోట బోయుచుండినాడు. వాని దృష్టియంతయు రోగియందు లగ్నమై యుండినందువలన సగము చీకటియందు నిలిచి యుండిన రాయలవారిని వాడు చూడలేదు. రాయలవారును వానిని హెచ్చరించుకొన లేదు. ప్రోలయకు దాహము తీరినది. చేతితో మ్రాని ముంతను దొలగ ద్రోసినాడు. అంతట నా కుఱ్ఱవాడు ప్రోలయ ఱొమ్ము మీఁద జేయి వెట్టి చూచినాడు; తరువాత కుడి చేతినిబట్టుకొని ధాతువు పరీక్షించి తల యూచినాడు. పిమ్మట మ్రానిముంత నెత్తుకొని మరలి పోవుటకు బ్రయత్నపడుచుండగా రాయలవారడిగినారు. 'అబ్బాయీ, ఇతఁ డేస్థితియందున్నాడు-' అని. చీకటిలోనుండి తటాలున వినవచ్చిన వాక్కు చెవిసోఁకగనే వాడు తెల్లవోయి బిత్తరపుఁజూపుల నలుగడల జూచినాడు. మసక చీకటియందు నిలిచియుండిన రాయలవారిపై వాని దృష్టి పాఱఁగనే, 'రాయదేవుడు, రాయదేవుడు' అని యఱచుచు బరువిడ బూనెను. కాని, జ్వర తాపముచే నవ్యవస్థచిత్తుడై యుండిన ప్రోలయ 'వెంకన్నా, వెంకన్నయ్యా, నన్ను విడిచిపెట్టి పోవలదు, పోవలదు. నాయనా, పోవలదు. నా ప్రక్క గూర్చుండుమయ్యా' అని బతిమాలుచు చేయిపట్టుకొని కదలనీయక నిలువఁబెట్టెను. కాని రోగుల మనస్తత్త్వము నెఱుగజాలని యాబాలుడు,- 'నేను నీ వెంకన్నను గానయ్యా, నన్నువదలిపెట్టు- నేను ప్రాణాచార్య లక్ష్మణ పండితుల శిష్యుఁడను. నీకు మంచి తీర్థమును ద్రాగఁబెట్టి నీస్థితిని కనుగొని రమ్మని పంపినారు. నేనుపోయి నీస్థితిని వారికి దెలియజేయవలయును' అని పట్టు వదల్చుకొన ప్రయత్నము జేసినాడు; కాని ప్రోలయ వాని మఱింత దృఢముగ బట్టుకొని యడిగినాడు.

'నీవు నా వెంకన్నవుగావా? ఎందుకూ ఈకల్ల బొల్లుమాటలు? నీవు గాకపోయిన నా వెంకన్న ఏమయిపోయినాడు?'

'నీ వెంకన్న ఈ యుద్ధయములో జనిపోయి యుండలేదటయ్యా?'

యుద్ధపుమాట చెవిసోఁకగనె ప్రోలయ బుద్ధి వేఱుమార్గమున బడినది. రణదృశ్యము కన్నుల ముందు పొడకట్టినది. తాను కన్నులగాంచిన దానిని మాటలచే విశదీకరించునట్లు పనవసారంభించినాడు మరల. 'అవునవును-నిజమే. హడుగో, గడలఘాఁజు మొన నిలిచి తురకరౌతులను దకపిక లాడించుచున్నాడు. ఓయ్, వెంకన్నా, వెంకన్నా, సింగాణికోల, సింగాణికోల జాగ్రత్త. అయ్యయ్యో నాటినది సింగాణికోల గుండెపై-కూలినాడు నా వెంకన్న కూలినాడు. అయ్యో, అయ్యో......' అని బిగ్గరగ నేడువగడగినాడు-ఏడ్చియేడ్చి సొమ్మసిలిపడకమీఁద నిశ్చేష్టితుఁడై వ్రాలినాడు. ఈసంరంభములో పట్టును వదలినాడు ప్రోలయ. అదియె సమయమని ప్రాణాచార్యుల శిష్యుడు తొలగి దూరముగ నిలిచి, 'రాయదేవా, పరాకు, ఇతనికి జన్ని యతిశయ మగు చున్నట్లున్నది. మాగురుదేవులతో విన్నవించి వారిని తోడ్కొని వచ్చెదను' అని విన్నవించెను.

'వేగిరమే తోడ్కొని రమ్ము' అని రాయలవారు సెలవిచ్చిరి.

ఆ బాలుడు ఆరోగ్యశాలనుండి వెడలిపోయినాడు. కొన్ని క్షణములైనవి. ప్రాణాచార్యుడు గాని యతని శిష్యుడుగాని ఇంకను మరలిరాలేదు. మరల నారంభించినాడు ప్రోలయ పలవరించుటకు:

ఛీ, తురక భండాలుడా! రాయదేవుని మీద నత్రా కత్తిని దూసెదవు? ఇదుగోరా, ఇదుగో, నా నేజాపోటు. హూం' యని యావచ్ఛక్తిని వినియోగించి హుంకరించినాడు. ఆ హుంకారము ప్రోలయ సత్వమునంతటిని హరించినది. మూర్ఛిల్లినాడు; కాని క్షణమాత్రమున దెప్పిరిలి, 'నాయనా, అబ్బాయీ' అని పిలిచినాడు. జవాబు లేదు. 'పలుకవూ, ఓయ్ ప్రాణాచార్యుల శిష్యుడా, నిన్నేనోయి' అని కేక వేసినాడు. రాయలవారు అతని సమీపించి అడిగినారు 'ఏమి ప్రోలా, ఏమి కావలయును?' అని.

'ఏమియు లేదు. నేను చనిపోవుచున్నాను.'

'మాట్లాడవలదు. నీవు చావవు. నీకు భయము లేదు.'

'నన్నెందు కబ్బాయీ మాయ జేస్తావు? విను. నాకొక కోరిక పుట్టినది. అది తీరని కోరిక.'

'చెప్పుము.'

'ఎవ్వరైనను వినిన తలపోవు కోరిక.'

'అంతటి చెడుకోరికయా?'

'అవును. కాని చావబోవు వానికి నాకేమి భయము?'

'అవును. నిశ్చయముగ జావబోవుచున్న భయపడవలసిన యవసరము లేదు.'

'కాని నేను చెప్పిన నేమి లాభము?'

'చెప్పినందువలన లాభమును లేదు; చెప్పక పోయిన నష్టమును లేదు.'

'అట్లనవలదు. చెప్పినందువలన మనసులోని బరువు తగ్గగలదు. ఆత్మసంతృప్తియు గలుగును.'

'అయిన చెప్పుము.'

'దగ్గరకు రా. నాకు ఒకపూట రాయసింహాసనము నెక్కవలయునని యున్నది.'

రాయలవారికిని ప్రోలయకును ఈ సంభాషణ జరుగుచుండగా ప్రాణాచార్యులవారు శిష్యునితో గూడ నచటికి వచ్చిరి. అత్యంతశ్రద్ధతో ప్రోలయ మాటల నాలకించుచుండినందువలన రాయలవారు వారిరాకను గమనింపరాయెను. ఏలినవారి యేకాంతమునకు భంగము గలిగింపరాదని వారును నిశ్శబ్దముగ రెండుమూడుబారల దూరమున నాగియుండిరి. కాని ప్రోలయ కోరికెను విన్నంతనే, ప్రాణాచార్యుల నోటినుండి వెలువడినవి, 'దేవా, అతని నూటలు వినవలదు-జ్వరతాపమువలన నతని చిత్తము స్వాధీనముదప్పి పరుగులిడు చున్నది. వ్యాధిపీడితుడు వెఱ్ఱివాడు' అనుమాటలు. హఠాత్తుగ వినవచ్చిన ప్రాణాచార్యులమాటలు, రాయలవారికి గొంచెము గగురుపాటును ఆయాసమును గలిగించినవి. ప్రోలయ సంభాషణను చాలించినాడు- పలుకలేదు. అతని హృదయము నెఱుగగోరి మరల నడిగినారు, 'ఏల నీకీ విపరీతపు కోరిక గలిగినది' అని. జవాబు లేదు.

'చెప్పవూ?'

'జవాబు లేదు.'

'ఏమి ప్రోలా, చెప్పరాదూ?'

'అబ్బాయీ, నాకు దాహమెత్తుచున్నది.'

ఇంక నతనిని గ్రుచ్చి యడిగిన లాభము లేదని గ్రహించినారు రాయలవారు. కాని యప్పుడే వారి మనస్సున బొటమరించినది యతండేల వజ్రసింహాసనము నెక్కగోరినాడో కనుగొనవలయును నను ఇచ్ఛ. సాధారణముగ మనస్సున నిక్షిప్తములై దాగియుండు విషయములు జన్నివలన గలుగు చిత్తవైపరీత్య స్థితియందు విశృంఖలముగ వెలువడుచుండునని వారెఱుగుదురు. కావున నే మార్గముననైనను వాని రహస్యమును గనుగొనవలయునని నిశ్చయించి ప్రాణాచార్యుల వంక దిరిగి, 'ఇతడు మాకు నమ్మినబంటు; ఆచార్యులవారు యావచ్ఛక్తిని వినియోగించి యితని ప్రాణమును సంరక్షించవలయును' అని యాదేశించి యారోగ్యశాలనుండి వెడలిపోయెను.

* * *

ప్రోలయకు నాలుగైదురోజులపర్యంతము జాడ్యము దిరుగలేదు. జ్వరవిముక్తుండై పథ్యము సేవించుటకు పక్షము దినములు పట్టినవి. లేచి యిటునటు దిరుగునప్పటికి నెలయైనది. ఆ నెలలోపల పెక్కు ఘనకార్యములు నడచినవి. కృష్ణదేవరాయలు స్వయముగ దండు నడపించుకొని తురకలను వెన్నంటి తఱుముచు కోవెలకొండ పర్యంతము బోయిరి. కోవెలకొండ కనతిదూరమున దొమ్మి యుద్ధము జరిగెను; రాయలవారికె మరల జయము చేకూరెను; తురక దునేదారులలో మేటి, బిజాపురాధిపతి, యూసుఫ్ ఆదిల్ఖానుడు మడిసెను; రాయలవారటుపిమ్మట దనయమీరులచే బందీకృతుడైన బహమనీ సుల్తానుని యతని పదమున పునఃప్రతిష్ఠితుని జేయుటకు గలుబరిగెపై దాడి వెడలెను. ఒకనాడు

కోవెలకొండ రణక్షేత్రమున వ్రణితులను దోడ్కొని లక్ష్మణ పండితులవారు స్కంధావారమునకు వచ్చిరి. వారికి దావు సేయుటకై స్వస్థతనొందిన రోగుల స్థితిగతుల నరసి యారోగ్యశాలనుండి వీడి కొలిచ్చి యంపవలసివచ్చెను. కొందఱికింకను విశ్రాంతి యవసరమనియు వారు తమ సెలవు లకుబోయి యచట గొన్నాళ్ళుండి యావల దండును గలిసికొనుట యుక్తమని చెప్పిరి; మఱి కొందఱను వారు సైన్యమును వెంటనేపోయి చేరవచ్చునని చెప్పి పంపిరి. అందఱును ఆరోగ్య శాలనుండి వెలువడినపిమ్మట ప్రాణాచార్యులు ప్రోలయస్థితిని విచారింప గడగెను, 'ఏమి ప్రోలయా, ఆరోగ్యమెట్లున్నది?' అని.

'ఆచార్య స్వాములవారి ఋణమును నేనెట్లు తీర్చుకొనగలనో? నా పాలిటి బ్రహ్మలై స్వామి వారు నాకు ప్రాణదానము జేసి పునర్జన్మము గలిగించినారు.'

'నాదేమున్నది, నాయనా? దేవుడిచ్చినగోటి డంత ఆయువు గట్టిగనుండిన వైద్యుడనదయైనను నేర్పరికాగలడు. ఆ యాయువులేకపోయిన నెట్టి ఘనవైద్యుడైనను నుపయోగహీనుడగును. కాని నీ విషయమున నా పని యందఱొక యెత్తును నగస్త్యశోక యెత్తు ననినట్లయినది.'

'స్వామివారు సెలవిచ్చినట్లు నాస్థితి బహు దుస్తరమైయుండెనని తోడి రోగుల మాటలవలన దెలిసికొంటిని; కాని నేనట్టే మృతినందకపోవుట శోచనీయము.'

'నీ వ్యాధి దుస్తరమైనదే; కాని నేన్నది వ్యాధిని గూర్చికాదు. ఏలినవారి యాజ్ఞయైనది నీ ప్రాణము నెట్లయిన సంరక్షింపవలయునని. నా వైద్యము వ్యర్థమైన ఏలినవారే మనుకొనెదరో యనుభయమెప్పుడును నన్ను తహతహ పెట్టు చుండెడిది. భగవత్కృపవలన నీకు స్వస్థతగలిగినది. ఏలినవారి యాజ్ఞ నెఱవేర్పగలిగినందుకు సంత సిలుచున్నాడను.'

'అల్పుడగు నీయూళియముపై నేలిన వారి కంతటి యనుగ్రహము గలిగినదా? ధన్యాత్ముడను.'

'ధన్యాత్ముడవే ప్రోలయా నీవు; కాకున్న స్వామివారు స్వయముగ నెవ్వరి యారోగ్య స్థితి నరయుటకైన నారోగ్యశాలకువిచ్చేసియున్నారా, వచ్చి యసంబద్ధములను వినియుసైచియున్నారా?'

'అసంబద్ధములా స్వామీ? నా నోటినుండి వెలువడినవా?'

'అవును. లేనిది చెప్పుదునా?'

'మన్నింపవలయును స్వామీ. నేనేమంటిని? ఏలిన వారెప్పుడు విచ్చేసిరి? నాకీవిషయమేమియు దెలియదు. నాకెవ్వరును దెలుపలేదే?'

'ఎవ్వఱు నెఱుగరు. రాత్రి నిశీథము గావచ్చు చుండినది. నీకు ఆరాత్రి జన్ని ప్రారంభమైనది. నోటికివచ్చినట్లు వదరుచుంటివి. విపరీత వాక్యముల నాడుచుంటివి.'

'ఏమంటిని స్వామీ?'

'రాయసింహాసనము నెక్కగోరితివి.'

'నిజమా స్వామీ?'

'రాయలదేవుడు సాక్షి.'

'అయ్యో, యెంతటి యపరాధము,- ఎంతటి యపరాధము! ఏలినవారి యాగ్రహమునకు పాత్రైతిని. ఒడలెఱుగకపోయినది.'

'మఱి నీ కా కోరిక ఏల కలిగినది?

'ఎట్లుచెప్పగలను స్వామీ? రాయదేవుని సముఖమున కెట్లు పోగలను? అయ్యో ఎంతటియపరాధ మొనర్చితిని?'

'భయమువలదు. రాయలదేవుడు వెఱ్ఱిమాటలని నవ్వుకొనిరి.'

'వాస్తవమా స్వామీ వాస్తవమా? ఏలినవారి పాదములబడి క్షమింపవేడుకొనియెదను. నాకనుజ్ఞ దయచేయుడు.'

'వేగిరపడవలదు. విజయనగరమునకు బోవలయు నని స్వామివారి యాజ్ఞ.'

'సముఖమునకు రాకూడదని ఏలినవారి యభిప్రాయము గాబోలు.'

'కాదు, ప్రోలయా. ఇంటిపట్టున గొన్నాళ్లు విశ్రాంతిని బొందవలయునని.'

* * *

'విశదమైనదా కొండమరసయ్యగారూ గొడుగు మోపరిశూరుడని' అని యడిగినారు సర్వశిరః ప్రధాన తిమ్మరసయ్యగారు.

'చిత్తము.'

'రాయదేవులవారికీ చిత్తజ్ఞతనుగూర్చి మీకింకను సంశయము గలదా?'

'విషయ మెఱుగక సంశయమందితిని. గొడుగు మోపరి ఇట్టిదట్టమని తెలియక అతడు కొంచెగా

డనుకొంటిని. రాయదేవుడు అర్హత నెఱిగియే సత్కరించినారు.' ధర్మయ్యగారందుకొని చెప్పినాడు: 'సర్వశిరః ప్రధానులవారు విశదపఱచిన ప్రోలని పరాక్రమ గాథవలన నతడు శూరుడనుట తెల్లమగుచున్నది. కాని—'

'కాని?'

'అల్పభృత్యుని రాయపీఠ మెక్కించుట నాకు నీతియని తోచదు.'

అంతవఱకు మాటలాడక వినుచుండిన పెద్దనగారు, 'రాయలదేవుని కృత్యము నీతి బాహ్యమని చెప్పరాదు.' అనఘా నీ ప్రస్తవమున నని నీల్గిన వీరభటుల యనుపోష్యుల బ్రోతె?' యను నారదులవారి వాక్యమును వినలేదా? ప్రోలయ కుమారుడు వెంకన్న రాయలవారి ప్రస్తవమున మృతినందెను కదా. ప్రోలయ రాయలవారి ప్రాణమును సంరక్షించినాడు. ప్రాణదాత కీరాని యర్థ మేదికలదు? కావున రాయలవారి సత్కారము నీతి సమ్మతమగునుగాని విరుద్ధముగాదు' అని వచించెను.

'బాగు, బాగు; మహాకవీ, చక్కగ బల్కితిరి' అని తిమ్మరసయ్యగారు ప్రశంసించి ధర్మయ్యగారి నడిగినారు, 'భృత్యులొనర్చిన సేవకు మెచ్చుకొని సత్కరించు వేళవారి కులగోత్రములను ఏలినవారు బరిగణింపవలయునని తమ యభిప్రాయమా ధర్మయ్యగారూ? రాయపీఠము నెక్కిన వారికి గొంచెపు బుద్ధిపుట్టదు.అది విక్రమార్కుని పీఠ మను విషయము మరచితిరా? ఎట్టి యల్పులెక్కినను మహోదార గుణము వారి హృదయమునం దంకురించును.'

'నా యభిప్రాయమదికాదు. అంతస్తుకు దగినట్లు భృత్యులను సత్కరించుట యుక్తమనియెంచితిని; కాని మహాకవి పెద్దనగారి వాక్యములవలన నా సంశయము బాసినది. సర్వశిరః ప్రధానులవారి యనుజ్ఞయైన ధర్మశాసనములను వ్రాయించెదను.'

'ఒక క్షణ మాగుడు, మఱి యొక కార్యము గలదు.'

'చిత్తము.'

'మహాకవీ, తమ ఇచ్ఛయేమి?'

'చిత్తము. సర్వశిరః ప్రధానులవారి యభిప్రాయము దురూహ్యముగ నున్నది.'

'రాయలవారి యాజ్ఞయైనది,నిరుపహతిస్థలాదులను తమరు కోరినరీతి నేర్పాటుసేయవలయునని.'

'కూ'-యనిన కోటికవులు వత్తురని యంటిరే? ఆకోటిలోని సామాన్యుని కీ గౌరవమేల?'

'తమరు సామాన్యులని యెవ్వరనిరి? రాయలవారి గుణగ్రహణపారీణత యసాధారణమైనదని విశదపఱుచుట కట్లంటిని. గాజుపూసయు జాతిరత్నమును సామాన్యుల దృష్టి కొకక్కరీతిని గానవచ్చినను రత్నపరీక్షకుడు వాని భేదమును గుర్తింపగలిగినట్లు రాయలవారు మముబోంట్లవలెగాక తమ యతిశయమును గ్రహింపగలిగిరి.'

'చిత్తము.'

'మఱి తమ ఇచ్ఛ?'

'గ్రాసవాసంబులకు వసతి గలిగించిన జాలును.'

'తమ యభీష్టమును దెల్లముసేయుడు.'

'చిత్తము-పినాకినీతీరమున మహారమణీయమైన కోకటమను-'

'ధర్మయ్యగారూ, కోకటగ్రామమును రాయలదేవుడు మహాకవి పెద్దనగారికి సర్వమాన్యముగా నగ్రహారీకరించి ప్రసాదించినట్లొక తామ్రశాసనము దయారుసేయింపుడు.'

'మఱి?'

'హాలికులైననేమి యని యడిగితిరే?'

'అవునవును. తమ కిష్టముగలదేని కోకటమున దామ హాలికులగుటకు ఆటంక ముండదు.'

అందఱు నవ్విరి. ధర్మయ్యకొండమరసయ్యలు వెడలిపోయిరి. తిమ్మరసయ్య పెద్దనగారిని కొంత దూరము సాగనంపి వెనుదిరిగిరి.

(సమాప్తం)